

STRUČNÉ DEJINY SLOVANSKEJ BENEDIKTÍNSKEJ KONGREGÁCIE

Ádam Somorjai

Abstrakt:

Od roku 1776 bol kláštor benediktínov v Komárne domom Maďarskej kongregácie benediktínov (založenej v roku 1514). Po vytvorení Slovanskej benediktínskej kongregácie v roku 1945 sa dekrétom Rehoľnej kongregácie vo Vatikáne v septembri 1947 stal sui iuris a Domom slovanskej benediktínskej kongregácie sv. Vojtecha a svätej Margity (Uhorskej) (OSB). V tomto prehľade nachádzame vysvetlenie významu slova kongregácia v benediktínskej interpretácii, kongregácie v dejinách benediktínov a v dejinách strednej a východnej Európy. Potom autor opisuje krátke dejiny Slovanskej kongregácie so zvláštnym zreteľom na jej rozpustenie počas komunizmu a nové založenie po Annus Mirabilis v roku 1989, ponúka niektoré štatistické údaje kláštorov združených v tejto Kongregácii v roku 1925 a v roku 2015. V tabuľkách je uvedený zoznam benediktínskych kongregácií podľa pápežského schválenia až do roku 1959.

Kľúčové slová: Československo – sui iuris kláštor benediktínov v Komárne – rozpustenie počas komunizmu – Uhorská kongregácia – Slovanská kongregácia 1945, 1969 – Benediktínske kongregácie všeobecne – Kláštory Slovanskej kongregácie 1925, 2015 – Schválenie konštitúcií jednotlivých kongregácií do roku 1959

ÚVOD

Slovo kongregácia sa používa v dvoch významoch. Jedným z nich je výklad zakorenený v dejinách rehoľného hnutia, ktorý znamená spojenie kláštorov a pre ktorý cirkevné právo v súčasnosti používa termín institutum regulare, „rehoľný inštitút“. Ďalším významom tohto slova je príslušné ministerstvo Svätej stolice, ktoré sa pred rokom 1908 nazývalo Kongregácia biskupov a rehoľníkov, po roku 1908 Rehoľná kongregácia (Congregatio pro Religiosis [lat.]). Od roku 1968 sa názov kongregácie opäť zmenil: Kongregácia pre rehoľníkov a sekulárne inštitúty (Congregazione per i Religiosi e gli Istituti Secolari [talianky]). A od roku 1988: Kongregácia pre inštitúty zasväteného

života a spoločností apoštolského života (Congregazione per gli Istituti di Vita consacrata e le Società di Vita Apostolica [tal.]).¹

Základný význam slova kongregácia je „schôdza“, doslova „zhromaždenie“, to znamená: členov, rovnako ako aj konvent (jakobínsky konvent, františkánsky konvent). V prípade benediktínskych kongregácií to pôvodne znamenalo zhromaždenie jednotlivých opátov (po vzore veľkých kapitúl cisterciánskeho rádu), ktoré sa medzičasom demokratizovalo a v inštitúte generálnej kapituly, najvyššieho zákonodarného orgánu, zabezpečilo širšiu účasť (volených zástupcov jednotlivých konventov). V prípade Vatikánskeho dikastéria ide o zhromaždenie členov kongregácie (zvyčajne kardinálov, arcibiskupov) ako hlavného rozhodovacieho grémia vatikánskej kongregácie.

V prípade oboch významov teda ide o predbežný prípad moderného parlamentu, zastupiteľskej demokracie.

Zakladatelia rehoľných rádov stanovili základné princípy komunitného života v predpise, v reguli (rehoľných pravidlách). Postupom času bolo potrebné regulu vysvetľovať a znova formulovať podľa požiadaviek aktuálnej doby, toto nazývame konštitúciou (ústavou) alebo štatútom (štatútmi). Štatúty (stanovy) rehoľnej kongregácie vypracúva generálna kapitula a schvaľuje ich Svätá stolica (pápež, respektíve Rehoľná kongregácia). Potom sa môžu vyhlásiť.

Schválenie od pápeža a Svätej stolice udeľuje jednotlivým rehoľným kongregáciám široké práva, pričom prvým z nich je nezávislosť od susedných biskupov, charakter (oprávnenie) exempcie.

1 BENEDIKTÍNSKE KONGREGÁCIE VŠEOBECNE

Svätý Benedikt (cca. 480 – 547) je zakladateľom benediktínskej rehole. S odvolaním na jeho regulu (rehoľné pravidlá) sa v 11. storočí zrodila cisterciánska rehoľa, ktorá sa považuje za reformovaných benediktínov. Zvyky cisterciánov reformovalo v 17. storočí cisterciánske opátstvo v La Trappe vo Francúzsku (Normandia), ktorí sú reformovanými cisterciánmi.

Konštitúcia Rehole svätého Benedikta je zvláštna. Skoré rozšírenie kláštorov odôvodňovalo, že sa medzi nimi objavilo najprv modlitbové spoločenstvo a následne aj snaha po organizačnej jednote. Prvá takáto veľká organizačná jednotka, ktorá vznikla na začiatku 10. storočia a zažívala svoj rozkvet v 11. a 12. storočí, bolo opátstvo Cluny, ku ktorému patrilo viac ako tisíc závislých opátstiev a priorstiev. Ordo Cluniacensis znamenalo napojenie na reformu Cluny, ktorej výsledkom bola príslušnosť k arciepátovi z Cluny. Jednou z otázok maďarskej medievalistiky je vzťah k rehoľníkom v Cluny. Podľa rozšíre-

¹ *Note storiche*, 1824.

ného názoru súvisí s Cluny aj objavenie sa benediktínov v Uhorsku. Avšak podľa názoru Lajosa J. Csóku OSB nebolo to Cluny, ale skôr reformné snahy opátstva Gorze v Lotrinsku, ktoré ovplyvnili prvé osídlenia benediktínov v Uhorsku.²

Rehoľný rád, ordo, organizačná jednota rehoľníctva, je takýmto spôsobom³ formulovaná z Cluny, ale ešte neznamená organizačnú jednotu všetkých benediktínskych kláštorov. Tento pojem sa objavuje v čase cisterciánskej reformy, možno ich považovať za prvý organizovaný rád, ordo.

Voľné modlitebné spoločenstvá mužských benediktínov chcel cisterciánsky pápež Benedikt XII. zorganizovať do kongregácií v roku 1336; to by zodpovedalo významu dnešnej provincie rádu. Avšak vzhľadom na to, že benediktínsky rád aj benediktínske kongregácie sú starobylé, každá benediktínska kongregácia je – v dnešnom cirkevnoprávnom vyjadrení – institutum regulare, regulovaný inštitút, teda rád. Jednou z podmienok na to je pápežské uznanie. Dôležitejšie pápežské uznania v chronologickom poradí (v prípade starodávnych kongregácií vieme o niekoľkých pápežských bulách, ktoré ich potvrdzujú, tu sa nebudeme zaoberať ich podrobnosťami):⁴

1233	Kongregácia v Cluny	pápež Gregor IX.
1514	Uhorská kongregácia	pápež Lev X.
1578	Kongregácia v Cassino	pápež Gregor XIII.
1625	Rakúska kongregácia	pápež Urban VII.
1633	Anglická kongregácia	pápež Urban VIII. ⁵
1686	Bavorská kongregácia	pápež Inocent XI.
1712	Poľská kongregácia	pápež Klement XI.
1827	Brazílska kongregácia	pápež Lev XII.
1837	Kongregácia v Solesmes	pápež Gregor XVI.
1858	Bavorská kongregácia (nové založenie)	pápež Pius IX.

V neskoršej dobe sa zakladanie jednotlivých kongregácií neschvaľovalo pápežskou bulou, ale Svätá stolica ho schvaľovala s autoritou Kongregácie biskupov a rehoľníkov (do roku 1908), respektíve s autoritou Rehoľnej kongregácie.

² CSÓKA, J. (1942-1943), 141-176.

³ Výraz *ordo*, *řád*, sa v predchádzajúcej dobe používal vo význame kňazského rádu; tento význam si zachoval doteraz. Kňazský rád sa na II. vatikánskom koncile objavuje v troch stupňoch zasvätenia: biskupský, kňazský a diakonský rád. Tento hierarchický poriadok je nebeské *ordo*, pozemský zrkadlový obraz nebeského poriadku.

⁴ Na základe výskumov DAMMERTZA (2015).

⁵ V chronologickom poradí sem patria dve kongregácie. 1636: Švajčiarska kongregácia – bez pápežského schválenia, 1641: Salzburská kongregácia – s autoritou salzburského arcibiskupa.

Viaceré benediktínske kongregácie, ako napríklad kongregácia v Cluny, zanikli počas francúzskej revolúcie, po nej nastúpila Benediktínska (francúzska) kongregácia v Solesmes, alebo kongregácia vo Valladolid v Španielsku, ktorá ani nie je zaradená do tohto zoznamu, alebo najväčšia organizácia Nemeckej ríše, kongregácia v Bursfelde, alebo v našej tabuľke uvedená Poľská kongregácia.

Mužské benediktínske kongregácie zorganizoval Pápež Lev XIII. (1878 – 1903) do spoločnej organizácie, za týmto účelom založil v roku 1893 Benediktínsku konfederáciu. Vtedy do spoločnej organizácie vstúpili tie kongregácie, ktoré niesli vo svojom názve výraz benediktínska, teda najstaršia kongregácia v Cassino, anglická, uhorská, švajčiarska, rakúska, bavorská, brazílska, kongregácia v Solesmes, americká kongregácia Cassino (1855), kongregácia v Subiaco (1880), v Beurone (1873), švajčiarsko-americká (1870) a belgická (dnes Kongregácia Zvestovania). Belgická kongregácia bola založená v roku 1920, misijná kongregácia svätého Ottiliena v roku 1935 a Slovenská kongregácia v roku 1945. V roku 1960 sa pripojila do konfederácie staroveká kongregácia v Oliveto (1445, Monte Oliveto, Taliansko), v roku 1966 staroveká kongregácia vo Vallumbroza a toskánska kongregácia v Camaldoli (1253, obidve kongregácie majú svoje sídlo v Toskánsku),⁶ v roku 1969 sa holandská kongregácia oddelila od francúzskej kongregácie – avšak táto prestala existovať v roku 2002, jej kláštory sa pripojili ku kongregácii v Subiaco – v roku 1973 kongregácia Silvesterinus (1325, Fabriano, Taliansko), v roku 1976 novozaložená kongregácia Cono-Sur (Južný kužeľ, Juhoamerická kongregácia).⁷

Na čele Benediktínskej konfederácie stojí úrad opáta primasa, sídlo má v Ríme, na kopci Aventinum, Opátstvo primasa opáta, univerzita a kolégium svätého Anzelma.⁸ Benediktínok je dvakrát väčší počet, v ich prípade doteraz nebola založená žiadna konfederácia.⁹

⁶ Kongregácia Monte Corona Kamalduli sa dodnes nepridružila do konfederácie a zachovala si svoj pustovnícky charakter.

⁷ DAMMERTZ (2015).

⁸ *A Bencés Konföderáció* (Benediktínska konfederácia); Engelbert (2015). *Catalogus Monasterium O.S.B. Monachorum*, ktorý vydáva úrad opáta primasa, poskytuje každých päť rokov takmer röntgenovú snímku aktuálneho stavu konfederácie. Jeho posledný, XXII. zväzok, vyšiel v roku 2015; je určený na interné používanie, pretože obsahuje mená a dôležitejšie osobné údaje všetkých takzvaných konfederovaných benediktínov.

⁹ *Catalogus Monasteriorum O.S.B. Sororum et Monialium*. Tento katalóg sa osamostatnil len nedávno, pred rokom 2000 obsahoval *Catalogus Monachorum* aj údaje ženských kláštorov, bez menného zoznamu.

2 BENEDIKTÍNSKE KONGREGÁCIE VO VÝCHODNEJ A STREDNEJ EURÓPE

V historickej strednej a východnej Európe poznáme založenie troch benediktínskych kongregácií. Dve z nich sú podľa pápežského práva a jedna, kongregácia v Českej republike, nie je podľa pápežského práva.

V chronologickom poradí prvým je založenie Congregatio Hungarica, Uhorskej (v súčasnosti Maďarskej) benediktínskej kongregácie, bulou pápeža Leva X. z roku 1514.¹⁰ Táto kongregácia existuje dodnes a je jedným zo zakladajúcich členov Benediktínskej konfederácie; v roku 2014 oslávila 500. výročie svojho vzniku. Benediktínsku rezidenciu a gymnázium v Komárne po pápežskom rozpustení jezuitského rádu v roku 1773 prevzal v roku 1776 pannonthalmský Rád svätého Benedikta. Prítomnosť benediktínov tu zanikla v roku 1786 a znovu sa začala až v roku 1812. Benediktíni vyučovali na gymnáziu do roku 1945, kedy československý štát sekularizoval gymnázium.

Druhá v chronologickom poradí je Svätokrížska (poľská) kongregácia, rok založenia: 1709, zanikla v roku 1864, keď po poľskom povstaní v rokoch 1863/1864 cárské Rusko zrušilo posledné zvyšky poľskej štátnosti.¹¹ Benediktíni sa vrátili do Poľska z kláštora belgickej kongregácie Saint André/Zevenkerken a začiatkom augusta 1939 znovu založili opátstvo Tynec; poľskí benediktíni sú stále členmi belgickej kongregácie, alebo podľa novšieho názvu, Kongregácie Zvestovania. Prostredníctvom Tynca k nej patrí aj novšie založený kláštor Sampor na Slovensku.¹²

V Česku nevznikla pre odpor Pražského arcibiskupstva samostatná kongregácia benediktínov s pápežskými právami, hoci starobylý Břevnov pri Prahe (rok založenia: 993), od ktorého odvodzuje svoje založenie aj Pannonhalma, založil niekoľko kláštorov a boli splnené aj všetky podmienky na založenie kongregácie. Ako ukončenie rímskeho procesu pápež Klement XIII. rozhodol v roku 1758 v prospech pražského arcibiskupa.¹³ V 19. storočí Břevnov patril k rakúskej kongregácii pomenovanej podľa Nepoškrvného počatia,¹⁴ Ra-

¹⁰ Začiatok buly: „Regimini universalis ecclesiae, meritis licet imparibus“, vznik: 1. júna 1514. Originál uchováva Archív Pannonhalmského arciepiskopátu, označenie: Capsa 34 Z. Vydania textu: THEINER (1860), 612; FUXHOFFER–CZINÁR (1858), I, 45–52; resp. FUXHOFFER–CZINÁR (1869²), I, 45–52; PRT III, Príloha: Archív listín, č. 190, 649–656.

¹¹ O jej histórii pozri v poľštine: KANIOR (2000). Autor predtým publikoval svoje s ňou súvisiace články vo francúzštine v Revue Bénédictine, benediktínskom historickom časopise vydávanom v Maredsous.

¹² Bola založená v roku 2003 v obci Bacurov v okrese Zvolen, odkiaľ v roku 2010 presťahovala svoje sídlo do obce Sampor v okrese Zvolen.

¹³ HOFMEISTER (1928) 24–29. Po maďarsky: DAMMERTZ (2015), 114.

¹⁴ Rok založenia 1617, renovácia a pomenovanie po Nepoškrvnom počatí v roku 1889.

igern/Rajhrad (rok založenia: 1048) k rakúskej kongregácii pomenovanej po svätom Jozefovi,¹⁵ Emauzské opátstvo v Prahe (rok založenia: 1347) po svojom novom založení v roku 1880 patril k Beuronskej kongregácii. Opátstvo Braunau/Broumov založil Břevnov v roku 1322, v 20. storočí v ňom žili nemecky hovoriaci rehoľní bratia, ktorí pod břevnovským opátom tvorili druhú časť kláštora.

V stredoveku môžeme v Chorvátsku počítať s výraznou benediktínskou prítomnosťou,¹⁶ v novoveku sa však nepodarilo obnoviť starodávne kláštory. Až v tejto našej dobe znovu ožila benediktínska prítomnosť, v slovinskom Maribore (rok založenia: 1938/1941), potom v kláštoroch v Dalmácii (Chorvátsko) Čokovac (1961).

3 SLOVANSKÁ BENEDIKTÍNSKA KONGREGÁCIA¹⁷ – ZALOŽENIE SLOVANSKEJ BENEDIKTÍNSKEJ KONGREGÁCIE V ROKU 1945

Požiadavka samostatnej českomoravskej kongregácie vznikla po rozpade rakúsko-uhorskej monarchie a po následnom vzniku Československa. Na založenie kongregácie je nevyhnutná existencia a združenie aspoň troch samostatných kláštorov. Za organizačný predpoklad možno považovať tú okolnosť, že Rakúska benediktínska kongregácia bola v roku 1935 reorganizovaná a kláštory v Česku zostali mimo nej.

Slovanská benediktínska kongregácia, pomenovaná po svätom Vojtechovi, bola konečne založená až po skončení druhej svetovej vojny. Iniciatívy sa chopil rímsky arcipát, rehoľná kongregácia vystavila dekrét 12. novembra 1945.¹⁸ Jej kláštory: v Česku Břevnov, Rajhrad, Broumov a Emauzy, v Južoslávii (v Slovinsku) Maribor, predtým patriaci k Rakúskej benediktínskej kongregácii. Podľa dekrétu je potrebné zriadiť spoločný noviciát a vypracovať stanovy.

¹⁵ Rok založenia 1641 pod názvom Salzburská kongregácia, obnovenie a pomenovanie po svätom Jozefovi v roku 1889. Dve rakúske kongregácie sa spojili v roku 1930. Literatúra: MAYR (1949), s. 67.

¹⁶ OSTOJIĆ (1963-1964).

¹⁷ Naše zhrnutie bolo vyhotovené na základe elaborátu arcipáta Slovenskej benediktínskej kongregácie P. Edmunda Wagenhofera v nemeckom jazyku – s našimi doplneniami – ktorý pripravil pre generálnu kapitulu svojej kongregácie v roku 2011 s názvom: *Die Slawische Benediktinerkongregation. Von der Gründung bis zur Wende* (Slovanská benediktínska kongregácia. Od založenia až po zmenu režimu), rukopis. Jeden exemplár uchováva archív rímskeho arcipáta, ktorého kópiu sme dostali. Arcipát Wagenhofer sa okrem prameňov, ktoré používame aj my, opieral o nasledujúce dielo: Meissner (1975).

¹⁸ Možno nájsť v archíve Rehoľnej kongregácie rehoľníkov v krabici č.162 na evidenčnom čísle 1880/45.

Nebolo ľahké nájsť prvého generálneho predstaveného kongregácie. Na čele Břevnova stál od roku 1938 konventný prior Anastáz Opasek, ktorého až v roku 1947 zvolili za opáta. V roku 1946 Emauzy zvolili za opáta P. Maurusa Verzicha. Na čele Rajhradu stál 77-ročný opát Alois Kotyza (zomrel v roku 1947). Na čele Broumova stál opát Dominik Prokop, avšak o príslušnosti opátstva ku kongregácii sa ešte stále viedli spory. Napriek tomu, že ho zakladajúci dekrét pripojil ku Slovenskej kongregácii, stále chýbalo potrebné rozhodnutie konventu. To viedlo ku grotesknej situácii na kongrese opátov, ktorý sa konal v Ríme v septembri 1947. Opát Prokop bol prítomný, ale jeho volebné právo neuznali, pretože jeho kláštor nepatril ku konfederácii. Na čele Mariboru stál správcovský prior P. Martin Kirigin. V dôsledku volieb bolo vedenie kongregácie nasledovné: arcipát Maurus Verzich (opát z Emauz). 1. pomocný opát Anastáz Opasek, 2. pomocný opát Václav Pokorný (opát Rajhradu po roku 1947), generálny prokurátor P. Georg Bartsch (rehoľník z Emauz a tajomník opáta prímasa), tajomník kongregácie P. Athanasius Reißmüller (z Břevnova).

- Stanovy (štáty) boli vypracované pod vedením tajomníka kongregácie a následne schválené Rehoľnou kongregáciou 15. januára 1947.¹⁹
- Krátky čas patrili ku Slovenskej kongregácii tri kláštory:
- Priorstvo Lubiń v Poľsku, ktoré bolo (znovu) osídlené Emauzským opátstvom v roku 1929; v roku 1939 bolo rozpustené, v roku 1945 ho znovu založili zo St. André v Belgicku a v roku 1959 ho pripojili k Belgickej kongregácii. V roku 1983 to bol rehoľný dom závislý od opátstva Tyniec a v roku 2003 samostatné priorstvo.
- Benediktínsky rehoľný dom v Komárne na Slovensku, o ktorom sme podrobne hovorili už skôr.²⁰
- Priorstvo Cedarburg pri Chicagu (USA), ktoré založili rehoľníci z Lisle (Broumov) a bolo podriadené priamo opátovi prímasovi Maurusovi Verzichovi; tento kláštor bol čoskoro rozpustený.

4 OBDOBIE MEDZI ROZPUSTENÍM SLOVANSKEJ KONGREGÁCIE A JEJ SUSPENDOVANÍM V ROKU 1969

Kláštory v Česku štát rozpustil v roku 1950 a rehoľníci boli nútení emigrovať. Emauzský opát a niektorí jeho rehoľníci ušli do Talianska, on najprv žil v benediktínskom opátstve Sassovivo, ktoré má slávnu históriu, ale v modernej

¹⁹ Možno nájsť takisto v archíve Rehoľnej kongregácie v krabici č.162 na evidenčnom čísle 1880/45.

²⁰ SOMORJAI (2016), 163-175.

dobe bolo sekularizované a potom sa mu podarilo usadiť sa v Norcii, rodnom meste svätého Benedikta. Odtiaľ mohol arcipát pokračovať vo výkone svojich povinností, v centre talianskeho mesta sa benediktíni modlili rehoľný žalm v českom jazyku. Kláštor v Norcii bol prokurátorským úradom kongregácie: „Domus Procurae Congregationis“.

Broumovskí rehoľníci sa v roku 1946 presťahovali do Rohru v Bavorsku (neďaleko Regensburgu). Ich príslušnosť ku Slovanskej kongregácii zostala nevyjasnená. Ich opát sa síce na opátskom kongrese v Ríme priznal k príslušnosti ku Slovanskej kongregácii, ale jeho kláštor sa na to neopýtali. Fakticky až do roku 1969 patril ku Slovanskej kongregácii. V roku 1984 bol prijatý do Bavorskej benediktínskej kongregácie.

Priorstvo juhoslovanského (slovinského) Mariboru sa v roku 1948 presťahovalo do Opatije v Chorvátsku. V roku 1962 sa opäť presťahovalo, tentoraz do mesta Čokovac (neďaleko Trogiru) na ostrove Pašman, to sa považovalo za nové založenie, pretože založenie v Opatiji bolo zrušené; ale právna subjektivita mariborského priorstva bola zachovaná. Príslušnosť Čokovaca k Slovanskej kongregácii nebola oficiálne formulovaná. Avšak podľa práva P. Martina Kirigina, ktorý bol do roku 1969 mariborským priorom a do roku 1969 aj arcipátom, prevzal Maribor zodpovednosť za Čokovac, takže de facto bol aj Čokovac súčasťou Slovanskej kongregácie.

Pražská jar v roku 1968 priniesla nádeje, ale toto obdobie nebolo ešte zrelé na nový začiatok. V roku 1969 sa Maurus Verzich vzdal svojich titulov opáta a arcipáta, preto Svätá apoštolská stolica rozhodla, že pre kláštor Emauzy (Norcia) má byť ustanovený správcovský prior, Slovanská kongregácia bola pozastavená (ale nie rozpustená)²¹ a *ad nutum S. Sedis* (až do rozhodnutia Svätej stolice) zostáva. Jednotlivé kláštory sa dostali pod jurisdikciu arcipáta. Priorstvo Čokovac bolo preklasifikované ako prioratus simplex a bolo podriadené jurisdikcii arcipáta.²²

5 PO ZVRATE V ROKU 1989

Po roku 1989 sa jednotliví rehoľníci a rehoľnícke komunity snažili vrátiť domov, čo nebolo vždy jednoduché, pretože budovy bolo potrebné najprv získať naspäť a vyprázdniť. Pri rekonštrukcii pomáhali rakúske a niektoré nemecké kongregácie.

²¹ Congregatio Slava O.S.B. ut Congregatio monastica suspensa (non suppressa) remaneat ad nutum S. Sedis et singula monasteria dictae Congregationis sub iurisdictione Abbatis Primatis O.S.B. ad normam „Legis Propriae“, art. 14. Ponuntur.

²² Dekrét Rehoľnej kongregácie evid. č. 11596/69 z 11. júna 1969 v latinskom jazyku.

Břevnovské opátstvo bolo v roku 1990 opäť uznané štátom a rehoľníci sa presídlili naspäť. 10. februára 1993, na tisícročné výročie založenia, bolo povýšené na arcipopátstvo. Najprv bol na jeho čele opát Anastazy Opasek, po jeho smrti (18.10.1999) bol jeho správcovským priorom Prokop Siostrzonek.

Emauzské opátstvo bolo opäť uznané štátom v roku 1990, rehoľníci sa presídlili naspäť. Do roku 2004 stál na jeho čele správcovský prior Vojtech Engelhart (1927–2006), potom Marián Jan Klener, od roku 2010 Edmund Wagenhofer.

Rajhradské opátstvo bolo štátom opäť uznané v roku 1990, rehoľníci sa presídlili naspäť 1. júla 1997. Správcovským priorom je Augustín Gazda.

Broumovské opátstvo patrí k Břevnovu, budovu používajú na diecézne účely.

Konventné priorstvo neďaleko Mariboru v Slovinsku bolo znovu uznané štátom v roku 1991 a v roku 2009 sa uskutočnilo jeho nové osídlenie. Správcovským priorom je Edmund Wagenhofer.

Dátum založenia kláštora Čokovac v Chorvátsku: 27. marca 1961. Od 27. marca 1969 je prioratus simplex. Rehoľný život je odvtedy nepretržitý.

Takto sa v zozname kláštorov nachádzajú tie isté kláštory ako pred ich rozpustením v roku 1950, a dokonca sa po roku 1961 tento zoznam rozrástol o Čokovac. Zároveň je možné pozorovať silný pokles počtu osôb.

6 KLÁŠTORY SLOVANSKEJ KONGREGÁCIE A POČET OSÔB V NICH V ROKU 1925²³

Emauzské opátstvo 70 osôb Česko
(z toho 30 kňazov - vtedy ešte väčšina nemeckej národnosti,
kláštor Beuronskej kongregácie).

K nemu patria dva prioráty simplex:

Stará Voda (Olomoucké arcibiskupstvo)

a Lubiň (Poznaňské arcibiskupstvo, v Poľsku)

Opátstvo Břevnov a Braunau (Broumov)

²³ Na základe správy z pápežskej vizitácie: Joannes Hudeček C.SS.R. Visitator apost., Relatio de visitatione apostolica Ordinum Regularium et Religiosorum linguae bohemae in Bohemia, Moravia et Silesia peracta anno Domini 1925. Rukopis. Našiel som dva pekne strojom písané exempláre: 1. Vo Vatikánskom tajnom archíve, vo fonde Apoštolskej nunciatúry Československa, označenie: ASV Archivio Nunziatura in Cecoslovacchia, busta 43, fasc. 289, 80r–117r fólie; tiež: Archív Rehoľnej kongregácie, Visita generale agli Ordini e Congregazioni Religiose della Cecoslovacchia, evid. č. 1063/24. – Menný zoznam pozri: SS. *Patriarchae Benedicti Familiae confederatae*, 359, výber podľa vlastného uváženia.

pod predstavenstvom jedného opáta	45 osôb (14 farností)
Rajhrad (16 kňazov, z nich 8 na farnostiach)	17 osôb (Morava)

7 KLÁŠTORY SLOVANSKEJ KONGREGÁCIE A POČET OSÔB V NICH V ROKU 2015²⁴

1. Archiabbatia S. Adalberti ac S. Margaritae	Břevnov 11 osôb – Česko
2. Abbatia B. M.V. ac S. Hieronymi Presb.	Emauzy 3 osoby – Česko
3. Abbatia S. Wenceslai Mart.	Broumov 0 osôb – Česko
4. Abbatia Ss. Petri et Pauli	Rajhrad 6 osôb – Česko

Od kongregácie závisia:

Prioratus simplex Ss. Cyrilli et Methodii	Maribor 1 osoba – Slovinsko
Prioratus simplex Ss. Cosmae et Damiani	Čokovac 5 osôb – Chorvátsko

Po zvrate museli byť jednotlivé rehoľné domy upravené tak, aby bolo možné nast'ahovať sa do nich. Opát prímas Viktor Dammertz (1977 – 1992) poveril 16. mája 1990 generálneho predstaveného Rakúskej benediktínskej kongregácie opáta Clemensa Lashofera z Göttweigu a emeritného opáta z Mettenu Emmerama Gesera, aby ho nahradili, keď ich vymenoval za delegátov. Vo funkcii ich v dobe opáta Notkera Wolfa (2000 – 2016) vystriedali pannohalmský arcipopát Asztrik Várszegi, arcipopát Maďarskej benediktínskej kongregácie, a Edmund Wagenhofer, salzburský opát (2000 – 2011). Takýmto spôsobom arcipopát Maďarskej benediktínskej kongregácie pravidelne navštevoval novozaložené benediktínske kláštory v Českej republike, ale pochopiteľne ne navštevoval samporských benediktínov patriacich do Kongregácie Zvestovania Panny Márie.

V rokoch 1997 až 2009 bol Edmund Wagenhofer predstaveným Svätopeťerského arcipopátstva v Salzburgu a potom na plný úväzok aj správcovským priorom benediktínskeho kláštora v Maribore v Slovinsku (túto funkciu zastával už od roku 2005). Od roku 2010 je správcovským priorom Emauzského opátstva v Prahe. V roku 2011 ho generálny predstavený zvolil za opáta, v tejto funkcii ho potvrdila Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života dňa 21. marca 2012.²⁵

²⁴ Catalogus Confoederationis O.S.B., 381.

²⁵ Predtým Kongregácia vo svojom dekréte v nemeckom jazyku z 20. marca 2012, evid. č. B. 11596/1969, zrušila dekrét z roku 1969.

Použitá literatúra

- ASV = Archivio Apostolico Vaticano, Città del Vaticano
 Archivio Nunziatura in Cecoslovacchia, busta 43, fasc. 289.
 Arciopátstvo svätého Anzelma, Arciopátsky úrad, Rím
 WAGENHOFFER, Edmund (2011). *Die Slawische Benediktinerkongregation. Von der Gründung bis zur Wende*, rukopis.
A Bencés Konföderáció = A Bencés Konföderáció (Benediktínska konfederácia) (2009). Redakcia SOMORJAI Ádám OSB, Pannonhalma (Bencés Rendtörténet, 1 - Dejiny benediktínskeho rádu).
Catalogus Confoederationis O.S.B., (2015). Roma.
Catalogus Monasteriorum O.S.B. Sororum et Monialium (2006). Editio II, Romae.
 CSÓKA J. Lajos (1942–1943). Clunyi szellemű volt-e a magyar egyház a XI. században? (Mala uhorská cirkev v 11. storočí ducha Cluny?), *Regnum. Egyháztörténeti Évkönyv* (Ročenka cirkevných dejín) 5, p. 141–176.
 DAMMERTZ, Viktor (2015). *A bencés kongregációk alkotmányjoga* (Ústavne právo benediktínských kongregácií), Pannonhalma (Bencés Rendtörténet – Dejiny benediktínskeho rádu, 2).
 ENGELBERT, Pius (2015). *Sant'Anselmo in Rome: College and University. From the Beginnings to the Present Day*. Liturgical Press, Collegeville, Minnesota.
 ENGELBERT, Pius (2004). *A Római Szent Anzelm Bencés Kollégium. Az első száz év rövid története* (Rímske benediktínske kolégium svätého Anzelma) (1888–1988), Pannonhalma (Rendtörténeti Füzetek – Zošity histórie rádu, 8).
 FUXHOFFER Damianus – CZINÁR Maurus (1858, 1869²). *Monasteriologiae Regni Hungariae libri duo*, Pestini.
 HOFMEISTER, Philipp (1928). Die Verfassung der ehemaligen böhmischen Bendiktinerkongregation, *Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktiner-ordens und seiner Zweige* 46, p. 23–48.
 KANIOR, Marian (2000). *Polska kongregacja benedyktyńska Świątego Krzyża 1709–1864* [Poľská benediktínska kongregácia Svätého Kríža], Kraków.
 MAYR, Werigand (1949). Kurze Geschichte des österreichischen Benediktinertums, in Tausch, Hildebert, *Benediktinisches Mönchtum in Österreich*, Wien.
 MEISSNER, Erhard (1975). *Die Benediktinerabtei St. Wenzel und das Vikariat Braunau*, München–Wien (Bohemia, 16).
Note storiche (2015). in *Annuario Pontificio, 1797-1911*.
 OSTOJIĆ, Ivan (1963–1964). *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima*, Split.
 PRT III. = SÖRÖS Pongrácz–REZNER Tibold (1905). *A Pannonhalmi Főapátság története. Harmadik korszak* (Dejiny pannonhalmského arciepátstva. Tretie obdobie) (1405–1535), Budapest.
 THEINER, Augustinus (1860). *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia, II*. Romae.
 SAWICKI, Bernard – SOMORJAI, Ádám (2015). *Inculturazione e storiografia benedettina nell'Europa centro-orientale*, in: San Benedetto e l'Europa nel 50° Anniversario della Pacis Nuntius (1964–2014). Materiali per un percorso

storiografico, Red. Pierantonio PIATTI e Renata SALVARANI, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2015. p. 185–199.

SOMORJAI, Ádám (2016). *A Komáromi Bencés Monostor önállósítására való törekvések 1945 után és a monostor feloszlatása*, (Snahy o osamostatnenie komárňanského benediktínskeho kláštora po roku 1945 a rozpustenie kláštora) *Collectanea Sancti Martini, A Pannonhalmi Főapátság Gyűjteményeinek Értesítője* (Spravodajca zbierok pannonhalského arcidiócezy), 4, p. 163–175.

SS. *Patriarchae Benedicti Familiae confederatae, Anno Domini MCMXXV*, Romae, 1926.

Pápežský predpis zakladania rehoľných kongregácií a schválenie konštitúcií jednotlivých kongregácií do roku 1959

- SC. EpReg (*Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium*, (Svätá kongregácia biskupov a rehoľníkov, predchodkyňa Rehoľnej kongregácie pred rokom 1908)

- SC. Prop. (*Sacra Congregatio de Propaganda Fide*) (Svätá kongregácia šírenia viery)

- SC. Rel. (*Sacra Congregatio de Religiosis*), (Svätá rehoľná kongregácia, od roku 1908)

DAMMERTZ, VIKTOR. *A bencés kongregációk alkotmányjoga* (Ústavné právo benediktínskych kongregácií) (Bencés rendtörténet 2.) (Dejiny benediktínskeho rádu, 2.). Pannonhalma, 2015. 15–20. – Doplnujúca literatúra: *Catalogus Monasteriorum O.S.B. Monachorum*, Editio XXII, 2015, resp. *Catalogus Monasteriorum O.S.B. Sororum et Monialium III*, Romae 2014.

Polotučným písmom sme sádzali najprestížnejšie pápežské schválenia (aj v prípade Maďarskej benediktínskej kongregácie), ďalej údaje buly Summi Magistri a buly o založení Maďarskej benediktínskej kongregácie, pretože jedno z nich má veľký význam pre všeobecný benediktínsky rád a druhé pre maďarských benediktínov. Týmto spôsobom naznačujeme, že rozhodnutia generálnej kapituly (Capitulum generale), provinciálnej kapituly (Capitulum provinciale), akceptované a schválené opátmi (DD. Abbatibus receptae et approbatae), jednotlivými provinciálnymi metropolitami (salzburský arcibiskup) alebo biskupmi (biskup z Augsburgu), a napokon rozhodnutia nižších fôr kongregácií schválené príslušnými dikastériami Svätej stolice (Svätá kongregácia biskupov a rehoľníkov [SC. EpReg.], Propaganda Fide [SC. Prop.], respektíve Rehoľnej kongregácie [SC. Rel.]) sú na nižšej úrovni. Tendencia je taká, že staroveké kongregácie zvyčajne dostávali najvyššie, pápežské schválenie, a keď sa blížime k novoveku, s rozvojom aparátu Svätej stolice, najprv bola kompetentná SC. EpReg. a potom SC. Rel. (jej názov sa v priebehu 20. storočia niekoľkokrát zmenil).

Dátum	Skratka	Názov	Fórum predpisania/ schválenia
6. stor.			
Regula	Hanslik, Rudolf, Benedicti Regula = CSEL 75 (Viedeň 1960)		

13. stor.			
29. 10. 1200	Cluny 1200		?
po 1200	Cluny, p. 1200		?
13. 01. 1233	Cluny 1233	Bula	pápež Gregor IX.
--/--/1253	Camaldulensis 1253		?
--/--/1271	Camaldulensis 1271		?
12. 09. 1289	Cluny 1289	Bula „Regis pacifici“	pápež Mikuláš IV.

14. stor.			
--/--/1325	Silvestrina 1325		?
20. 06. 1336	Benedictina	Bula „Summi Magistri“ Snaha o založenie kongregácií	Pápež Benedikt XII.
03. 05. 1361	Claustralis 1361		Capitulum provinciale
15. stor.			
--/--/1445	Olivetana 1445		?
--/--/1474	Bursfeld 1474		?
16. stor.			
01. 06. 1514	Hungarica	Bula „Regimini universalis ecclesiae“	pápež Lev X.
13. 04. 1578	Cassino 1578		pápež Gregor XIII.
17. stor.			
03. 08. 1625	Austria 1625		pápež Urban VII.
--/--/1633	Angliae	bula „Plantata“, Erectio Congregationis	pápež Urban VIII.
07. 09. 1636	Helvetica 1636		DD. Abbatibus receptae et approbatae
07. 12. 1641	Salisburgensis 1641		Paris Lodron salzbur- ský arcibiskup
--/--/1671	Sueva 1671		?
22. 11. 1680	Cassino 1680	Bula	pápež Inocent XI.
06. 02. 1686	Bavarica 1686	Bula	pápež Inocent XI.
22. 11. 1692	Salisburgensis 1692		Paris Lodron salzbur- ský arcibiskup
20. 05. 1699	Augustana 1699		Alexander Sigismund augsburský biskup
18. stor.			
--/--/1700	Bursfeld 1700		?
13. 01. 1712	Polonica 1712		pápež Klement XI.
28. 08. 1757	Helvetica 1757		?
--/--/1768	Vanne 1768		a Capitulo Generali
--/--/1769	Maurina 1769		?
--/--/1784	Angliae 1784		?
19. stor.			
07. 06. 1827	Brasiliensis	Erectio Congregationis	pápež Lev XII.
01. 09. 1837	Solesmensis 1837		pápež Gregor XVI.
05. 02. 1858	Bavarica	Erectio Congregationis	pápež Pius IX.
05. 11. 1860	Bavarica 1860		SC. EpReg.
18. 09. 1880	Sublacensis 1880		Výbor kardinálov
13. 09. 1884	Beuronensis 1884		SC. EpReg.
23. 01. 1885	Mechit. Vienn. 1885		pápež Lev XIII.
20. stor.			
09. 02. 1901	Helveto Americana 1901		SC. Prop.

07. 08. 1905	Bavarica 1905		SC. EpReg.
15. 04. 1908	Americano Cassinensis 1908		SC. Prop.
11. 07. 1915	Cassinensis 1915		SC. Rel.
--/--/1920	Cisterciensium Austriae 1920		?
27. 02. 1920	Mechit. Venet.1920		SC. Orient.
05. 07. 1920	Brasiliensis 1910		SC. Rel.
--/--/1921	Hungarica 1921		Svätá stolica neschválila tieto štatúty
25. 02. 1922	Bavarica 1922		SC. Rel.
30. 05. 1923	Sublaccensis 1923		SC. Rel.
04. 06. 1923	Cist. Aug. 1923		SC. Rel.
08. 07. 1924	Carthausensis 1924		pápež Pius XI.
01. 10. 1924	Argentina (Strassburg)1924		štrasburský biskup Leopold
09. 12. 1924	Helveto Americana 1950		SC. Rel.
26. 01. 1925	Cisterciensis Strictae Observantiae (La Trappe) 1925		pápež Pius XI.
09. 06. 1925	Cisterciensis Ital. 1925		SC. Rel.
02. 08. 1927	Beuronensis Moniales 1927		SC. Rel.
08. 07. 1929	Beuronensis 1929		SC. Rel.
10. 06. 1930	Solesmes Moniales 1930		SC. Rel.
27. 06. 1930	Angliae 1930		SC. Rel.
29. 05. 1931	Helvetica 1931		SC. Rel.
05. 06. 1931	Silvestrina 1931		SC. Rel.
17. 06. 1931	Dourgne Moniales 1931		SC. Rel.
04. 01. 1932	Olivetana 1932		SC. Rel.
02. 01. 1934	Angliae Moniales 1934		SC. Rel.
18. 04. 1934	Camaldulensis Coronae 1934		SC. Rel.
03. 05. 1934	Cisterciensium Supr. 1934		SC. Rel.
07. 05. 1935	Belgica 1935		SC. Rel.
07. 05. 1935	Ottiliensis 1950		SC. Rel.
28. 03. 1936	Brasiliensis Moniales		SC. Rel.
30. 06. 1936	Belgica Miss.1936		SC. Prop.
30. 06. 1936	Polonica Moniales 1936		SC. Rel.
07. 05. 1937	Brasiliensis 1937		SC. Rel.
21. 05. 1940	CRA. Austriae 1940		SC. Rel.
21. 06. 1941	Cisterciensium Zirc 1941		SC. Rel.
13. 06. 1943	Cisterciensium Casamari 1943		pápež Pius XII.
--/--/1945	Carta Caritatis	Prior	?
		Posterior	?
--/--/1947	Praemonstratenses 1947		?
10. 01. 1947	Solesmes 1947		SC. Rel.
15. 01. 1947	Slavica 1947		SC. Rel.
18. 01. 1947	Sarnen Moniales 1947		SC. Rel.
21. 03. 1947	Americano Casinensis 1947		SC. Rel.

21. 03. 1947	Vallumbrosae 1947		SC. Rel.
12. 07. 1948	Austriaca 1948		SC. Rel.
27. 11. 1950	Ottiliensis 1950		SC. Rel.
21. 03. 1952	Lex propria		pápež Pius XII.
--/--/1954	Summa Cartae Caritatis: Collectanea Ordinis Cisterciensium Reformatorum		?
07. 02. 1957	Camaldulensis Eremitae 1957		SC. Rel.
09. 11. 1957	CRA. Lat. 1957		SC. Rel.
25. 06. 1958	Casinensis 1958		SC. Rel.
31. 01. 1959	Beuronensis 1959		SC. Rel.
25. 03. 1959	CRA Bern 1959		SC. Rel.
05. 06. 1959	Sublacensis 1959		SC. Rel.

The Slavonic Benedictine Congregation

Summary:

Since 1776, the Benedictine Convent of Komárno was a House of the Hungarian Benedictine Congregation (established in 1514). After the creation of the Slavonic Benedictine Congregation in 1945, the Convent became sui iuris with decree of the Congregation for Religious in the Vatican in September 1947, and a House of the Slavonic Benedictine Congregation of Saint Adalbert and Saint Margaret (OSB). In this overview we find the introduction of the meaning of the word Congregation in the Benedictine interpretation, the Congregations in Benedictine History and in the History of East-Central Europe. Then the Author describes the short history of the Slavonic one, with special regard to the dispersion during Communism, and the refoundation after the Annus Mirabilis in 1989, he offers some statistical data of the Monasteries united in this Congregation in 1925 and in 2015. In the Tables a list of the Benedictine Congregations is offered according to the Pontifical approval until 1959.

Key words: Czechoslovakia – Benedictine Convent of Komárno sui iuris – Suppression of the Benedictine Convent of Komárno – Hungarian Benedictine Congregation – Slavonic Benedictine Congregation 1945, 1969 – Benedictine Congregations in general – Benedictines in 1925 and in 2015 – List according to the foundation of all the Benedictine Congregations

Ádám Somorjai, OSB, PhD.
Benedictine of Pannonhalma
Vatican Archivist Emeritus
Benedictine Archabbey
Pannonhalma